

Michal Šperling

PŘÍRODNÍ KOU PACÍ JEZÍRKA

včetně
rozhovoru
se zahradním
architektem
**Ferdinandem
Lefflerem**

Michal Šperling

PŘÍRODNÍ KOU PACÍ JEZÍRKA

včetně
rozhovoru
se zahradním
architektem
**Ferdinadem
Lefflerem**

Grada Publishing

Obsah

- 9 Slovo úvodem
- 11 10 důvodů, proč si pořídit zahradní jezírko
- 17 Co byste měli vědět, když zatoužíte po přírodním jezírku
- 23 ≈ Jezírko očima zahradního architekta – rozhovor s Ferdinandem Lefflerem
- 35 Jezírka s technologiemi nebo bez. A co přírodní technologie?
- 39 Jak se o jezírko starat, aby bylo stále krásné?
- 43 ≈ Jezírko očima odborníka na péči a údržbu – rozhovor s Patrikem Synkem
- 51 Základem je dobrý projekt
- 53 ≈ Jezírko očima projektanta – rozhovor s Jiřím Peterkou
- 61 Jak se staví jezírko krok za krokem
- 67 ≈ Jezírko očima stavitele – rozhovor s Janem Hamplem
- 77 Přírodní bazén: Moderní alternativa i do menších zahrad
- 79 Jezírko a sauna: Nerozlučná dvojice
- 81 Voda v jezírku
- 83 ≈ Jezírko očima hydrochemičky – rozhovor s Eliškou Maršálkovou
- 91 Působení jezírka v náručí květin a okrasných trav
- 97 ≈ Jezírko očima biologa – rozhovor s Pavlem Munclingerem
- 101 Tůň: Poklad přírody
- 105 Koupaliště, biotopy a velká jezera
- 109 Jezírko očima majitelů
- 109 ≈ Dílo v rukou přírody
- 113 ≈ Ani kapka dešťovky nepřijde nazmar
- 117 ≈ Ruku v ruce s moderní architekturou
- 119 ≈ Vyžití pro děti od března až do října
- 124 O autorovi

Slovo úvodem

Voda mě bavila odjakživa. Už jako malý kluk jsem za deště rád vytvářel přehradu a přehra- boval se v písku i bahně, abych vybudoval ma- lou tůňku. V pozdějších letech proto vedla moje ži- votní dráha k vysokoškolskému studiu v oboru vodní stavby a následně se realizace kořenových čistíren vody a přírodních koupacích jezírek stala mou pro- fesí. První jezírko jsem postavil v roce 2008 v pražské Tróji a od té doby jsem jich společně s mými kolegy zhotovil přibližně dvě stovky.

Jezírka dokážou v zahradách i veřejných prostorech vytvořit krásný kousek přírody a přitáhnout do něj život, o čemž jsem se přesvědčil také u vlastního je- zírka, které jsme postavili v blízkosti našeho statku v Pošumaví. Trvalo mi poměrně dlouho, než jsem o tomto vodním prvku přesvědčil svou partnerku, ale jen co bylo jezírko na světě, společně se svými kama- rádkami a dětmi se od něj nehnuly a dokázaly v jeho blízkosti trávit celé dny i týdny. A radost z něj přetr- vává až do dnešních dnů.

Existuje řada přístupů k jezírkům. Protože mám však blízko k přírodě, hledám vždy cesty, jak s ní zů- stat v souladu. Jsem přesvědčen o tom, že jezírka tu mají být nejen pro lidi, ale také pro přírodu. A vlastní jezírko mne mnohé naučilo. Měl jsem příležitost deset let sledovat, jak funguje a co se děje s vodou bez použití technologií, a později jsem na něm vyzkoušel také pří- rodní čištění pomocí kořenové čistírny, jež dopomáhá k průzračnější vodě. Zároveň jsem si vlastní praxí ově- řil, že není důvod se bát dopouštění jezírka dešťovou vodou. Je to přirozené – když prší, jezírko se dopustí.

Těší mě, že o jezírka v českých zahradách roste zájem a vedle okrasných jezírek lidé také stále častěji hledají přírodní alternativu dříve hojně budovaných bazénů, kde by se mohli svlažit ve vodě bez chemie. Protože s kolegy pořádáme přednášky a konference o přírod- ních koupacích jezírkách, setkáváme se s řadou dotazů i zkušeností, mluvíme se zákazníky, kteří nám kladou otázky, ale také dávají zpětnou vazbu. Patří jim za to velké poděkování, protože právě jejich zásluhou máme prostor o věcech přemýšlet a posouvat se dál. Díky těmto diskuzím vznikl nápad připravit knihu, která by dokázala dotazy zodpovědět a na jednom místě zastře- šovala informace o koupacích jezírkách, které využívají přirozené čistící procesy nebo přírodní technologie čiš- tění. Věřím, že se taková publikace stane pro čtenáře nadčasovým průvodcem i zdrojem inspirace.

Netvrdím, že máme patent na rozum a způsob, ja- kým děláme jezírka my, je jediný správný. Možností, jak udělat dobré jezírko, je celá řada. Pouze tedy pre- zentujeme naše osobní postřehy, které se nám osvěd- čily v praxi a ukázalo se, že i po letech fungují.

Rád bych závěrem poděkoval všem kolegům, odbor- níkům i klientům, kteří věnovali svůj drahocenný čas a byli ochotni se podělit o své vlastní znalosti a zkuše- nosti. Díky nim můžete na jezírko nahlížet z mnoha různých úhlů pohledu a zjistit podrobnosti o jeho vý- stavbě a údržbě, způsobu, jak nový prvek co nejlépe zakomponovat do konceptu vaší zahrady či nahlédnout do světa rostlin a živočichů v blízkosti vodní plochy.

Přeji vám, abyste si užili své koupací jezírko – oázu přírody, kterou voda přinese do vaší zahrady.

Michal Šperling

10 důvodů, proč si pořídit zahradní jezírko

Vodní prvek v zahradě dokáže vyčarovat oázu klidu, kam se lze schovat před shonem všedních dní a nechat alespoň na chvíli odplout všechny starosti do dále. Láká k relaxaci, prospívá psychickému i fyzickému zdraví, nabízí možnost koupání bez použití chemie a způsob, jak pomoci přírodě v jejím rozkvětu. Existuje zkrátka celá řada důvodů, proč si přírodní jezírko pořídit.

1. Ozdoba zahrady

Lesklá vodní hladina odráží jako zrcadlo své okolí, rostliny, které ji lemují, i nebe. Neustále se přitom proměňuje. Přírodní jezírko je zkrátka klenotem zahrady a středobodem jejího života. Pokud máte k dispozici dostatečný prostor, vyplatí se situovat vodní plochu před okna domu. Na jezírku se totiž stále něco děje a člověk má tuto podívanou přímo před očima.

2. Voda, zdroj života

Škála živočišných druhů, které je možné okolo jezírka pozorovat, bývá opravdu pestrá. Svůj domov zde nalezne nejen vodní hmyz, jako jsou potápníci či vodoměrky, ale mohou se do něj nastěhovat také obojživelníci v podobě žab nebo čolků. Najdete tady třeba vážky i včely, které jsou přilákány medonosnými květinami, jimiž lze osázet příbřežní zónu. Sledovat můžete rovněž různé druhy ptáků nebo narazit na užovku. Umístěním jezírka na svou zahradu dáváte životní prostor řadě živočichů, kteří jej jinde hledají už jen obtížně. Domov zde nalézají nejen zástupci fauny, ale rovněž flóry. Do pobřežního pásma (tzv. litorální zóny) se vysazuje mix různých druhů rostlin od trávy

ostřice přes sítiny, skřípínek jezerní, až po fialově kvetoucí kyprej vrbici nebo kosatec žlutý a mnohé další. Mokřadní rostliny mají funkci jak estetickou, tak praktickou. Na jejich kořenech zapuštěných ve vrstvě kačírku žijí bakterie zajišťující čisticí procesy ve vodě. Přispívají k udržení biologické rovnováhy v jezeru.

3. Zlepšení mikroklimatu

Evapotranspirace je termín označující proces, při němž se z povrchu vypařuje voda. Slovo vzniklo ze složenin *evaporace*, tedy výpar z půdního nebo vodního povrchu, a *transpirace*, což značí vydýchávání vodní páry rostlinami. Když se voda proměňuje z kapalného skupenství na páru, vzniká výparné teplo unikající do atmosféry. Tímto procesem se výrazně ochlazuje okolí. Co to tedy znamená? Že není lepší místo, kde strávit žhavý letní den, než v blízkosti jezírka. Během horkých měsíců pocítujete poblíž vodního prvku příjemné klima. Voda se odpařuje nejen ze samotné hladiny, ale i z okolních rostlin. Míru evapotranspirace významně ovlivňuje okolí jezírka. Pokud je umístěno v oblasti, kde se nacházejí holá pole bez vegetace, vypařování je intenzivnější.

4. Zadržení dešťových srážek

Zadržování vody v krajině je hojně diskutovaným tématem, o němž se hovoří v souvislosti se změnami klimatu. Životodárná voda z krajiny mizí. Vybudování jezírka v zahradě může být dobrým příkladem, jak zachytit a následně využít dešťovou vodu ze střechy domu, která by jinak bez užitku odtekla. Jezírko lze napojit na svod z okapu, a tím vodní nádrž dotovat.

5. Koupání bez chemie

Jedním z častých důvodů, proč si lidé pořizují jezírko, je možnost koupání. Přírodní alternativa bazénu nabízí požitky v podobě plavání a vodních radovánek bez použití chemie. Přesto se pro udržení čistoty vody v jezírku mohou použít různé technologie čištění vody. V této knize se zaměřujeme na přírodní čištění.

6. Radost po celý rok

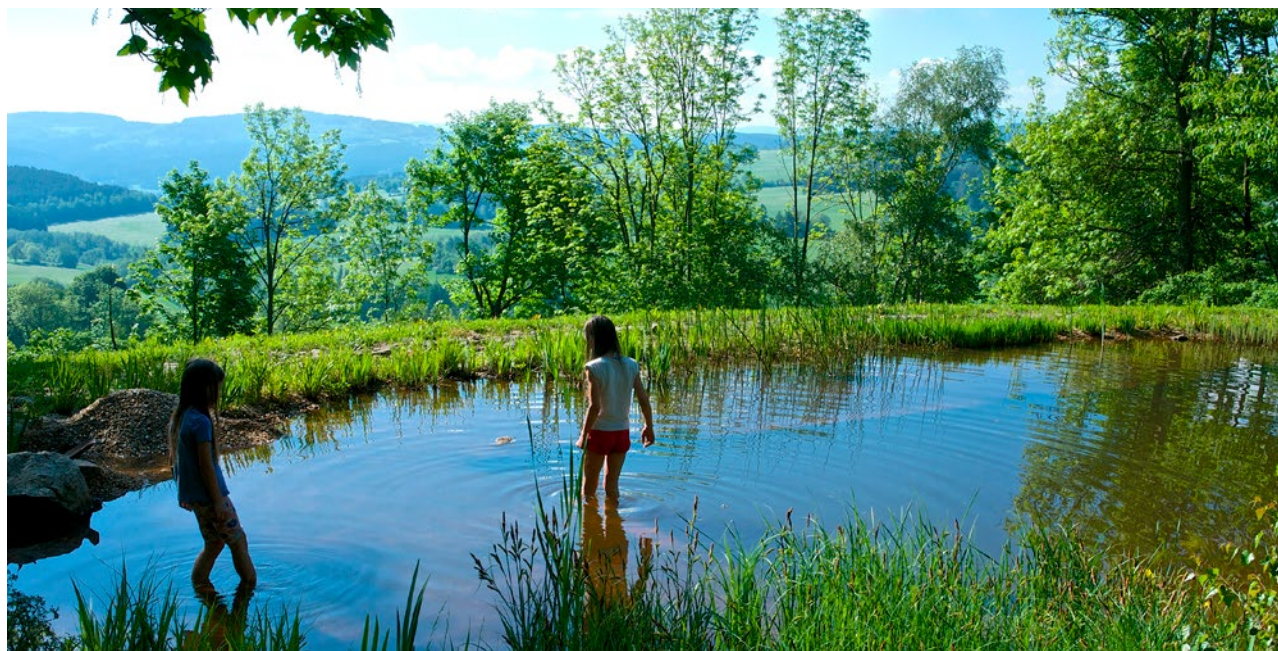
Zatímco bazén se obvykle na zimní měsíce zazimovává a schová se pod nepříliš estetickou plachtu anebo přístřešek, pohledem na jezírko se můžete kochat po celý rok. A co více – díky zamrznutí se v chladném

období vytváří na povrchu led, takže kdo má malé ratolesti, jistě je potěší vznik přírodního kluziště přímo u domu, kde mohou zkusit svůj bruslařský um.

7. Otužování a saunování prospívá zdraví

Otužování se stalo v posledních letech trendem. Nejde ovšem o žádnou novinku – příznivé účinky tohoto procesu znali již ve starověku. Léčivý vliv studené vody později v 19. století prosazoval například německý kněz a léčitel Sebastian Kneipp nebo „vodní lékař“ Vincenz Priessnitz, zakladatel vodoléčby a léčebného ústavu v Lázních Jeseník.

Právě jezírko na vlastní zahradě přispívá k tomu, že má člověk možnost otužování dobře dostupnou a může jej vykonávat pravidelně. Mnoho lidí si navíc nechává budovat v blízkosti jezírka saunu, čímž vzniká ideální spojení. Saunování má taktéž blahodárný dopad na posílení imunity. Ti, kdo nemají na zahradě dostatek prostoru, aby vybudovali jezírko, mohou mít alespoň menší otužovací jezírko k sauně.

8. Relaxace fyzická i psychická

Vybudováním jezírka vytvoříte ve své zahradě důležitou relaxační zónu. Posezení na terase u vody pomáhá po dlouhém a náročném dni ke znovunalezení životní rovnováhy. Vedle samotné vizuální stránky mohou k relaxaci přispět i uklidňující zvuky vydávané tekoucí vodou – zurčení, bubláni, šplouchání... Jezírko se dá doplnit o mechanický oběhový systém, který podporuje průzračnost vody. Vyčištěná voda se čerpá zpět na povrch. Její vypouštění je možné přes kámen, anebo lze vytvořit malý vodopád či jiný vodní prvek.

9. Vyžití pro děti

Jezírko představuje prostor pro děti, motivuje je k pohybu a formuje jejich důvěru k vodě. Kdo vyrůstá v blízkosti vodních ploch, naučí se obvykle rychleji plavat a získá celoživotní kladný vztah k vodnímu živlu. Litorální zóna, tedy pobřežní pásmo s kamínky, láká ke hrátkám i nejmenší členy rodiny, větší děti si s chutí zaplavou a v zimě zabruslí. Přírodní jezírko

s absencí chlóru je pro dětskou pokožku i dýchací cesty jistě lepší variantou než chemicky čištěný bazén, zvláště pokud se jedná o malé atopiky či astmatiky.

Avšak kdo má malé děti, měl by při plánování vodních prvků vždy myslet v první řadě na jejich bezpečí. Oproti bazénům mají koupací jezírka pobřežní zónou, mělký pás na okraji. Hloubka nezačíná hned u břehu, v případě pádu dítě dosáhne na dno a může se samo dostat ven. Do doby, než děti vyrostou, se doporučuje raději nepožizovat mola, ze kterých by mohly spadnout rovnou do hloubky. Je však možné nachystat přípravu na molo a vybudovat jej až ve chvíli, kdy se ze všech členů rodiny stanou zdatní plavci.

10. Zvýšení ceny domu

Jezírko samozřejmě znamená investici. Zároveň se však jeho realizace stává nedílnou součástí nemovitosti a zvyšuje její celkovou hodnotu. Kvalitně provedené jezírko, o které se jeho majitel stará, slouží mnoho desítek let.

Co byste měli vědět, když zatoužíte po přírodním jezírku

Nadchla vás představa, že každé ráno při snídani vám posezení u kávy zpříjemní pohled na scenérii zahradního jezírka nebo že si v létě budete moci kdykoliv zaplavat v přírodně čisté a voňavé vodě? Dříve, než se rozhodnete pro realizaci svého snu, je dobré vědět pár praktických informací o jeho umístění i péči, kterou si tato dominanta zahrady bude vyžadovat.

Umístění jezírka

Protože jezírko nelze přemístit, je důležité dobře promyslet, kde se rozhodnete vodní plochu vybudovat. Vezměte v úvahu následující faktory.

Máte dostatečný prostor?

Vodní prvek dokáže rozzářit každou zahradu. I malé okrasné jezírko se stane pastvou pro oči. Tato kniha však převážně pojednává o přírodních koupacích jezírkách, která fungují na bázi přírodních biologických procesů. Aby mohly dobře probíhat, je stěžejní vybudovat jezírko ze dvou částí. Tou první je plavací zóna, obvykle hluboká okolo 2,2 metru. V takové hloubce člověk nedosáhne na dno, a tudíž chůzí nevíří nečistoty, které se vespod usazují. Snadno je pak vysaje bazénovým robotem nebo vysavačem určeným speciálně pro jezírka.

Koupací část je lemována pobřežním pásmem – litorální zónou se základní hloubkou přibližně 0–25 centimetrů, které se pozvolna svažuje. Právě tady se daří mokřadním rostlinám. Čištění vody zajišťují bakterie, jež žijí na jejich kořenech a ze-

jména na kačírku, jímž je mělčina naplněna. Proto je zapotřebí, aby byla tato litorální oblast dostatečně rozsáhlá a přírodní procesy správně fungovaly. Čím rozlehlejší je koupací jezírko, tím lepší rovnováha v něm může zavládnout. Výsledkem je pak přirozeně čistá voda bez nutnosti využití chemie či náročných technologií.

Jako ideální velikost koupací zóny, ve které si člověk dobře zaplave a může si v ní užívat i více rekreantů, doporučujeme 4 × 10 metrů. Na každou stranu je pak třeba počítat s alespoň dvoumetrovým prostorem pro pobřežní zónu a vegetaci. Celková plocha běžného jezírka pro rodinný dům činí tedy okolo 10 × 15 metrů. Ale může být i menší. Pokud se rozhodnete pro přírodní jezírko bez přidané filtrace, doporučuje se rozloha minimálně 50 m².

Jestliže tolik místa na zahradě nemáte, lze najít různá variabilní řešení. Například u menších jezírek je možné příbřežní zónu zúžit a vytvořit silnější vrstvu kačírku, nebo vybudovat malé jezírko či přírodní bazén, doplněný o přírodní čištění. Například

pomocí vertikální kořenové čističky. Vypadá na první pohled jako záhon rostlin a je umístěna mimo vodní plochu. Díky tomu jsou menší nároky na prostor a vy si můžete svůj sen splnit i v případě menší zahrady.

Kde to bude jezírku nejlíp slušet?

Koupací jezírko může mít mnoho podob. Hluboká plavací část má obvykle tvar obdélníku, což je dobré na plavání, ale může mít i organický tvar. S pobřežní zónou osázenou rostlinami se dá pohrát a popustit uzdu fantazii.

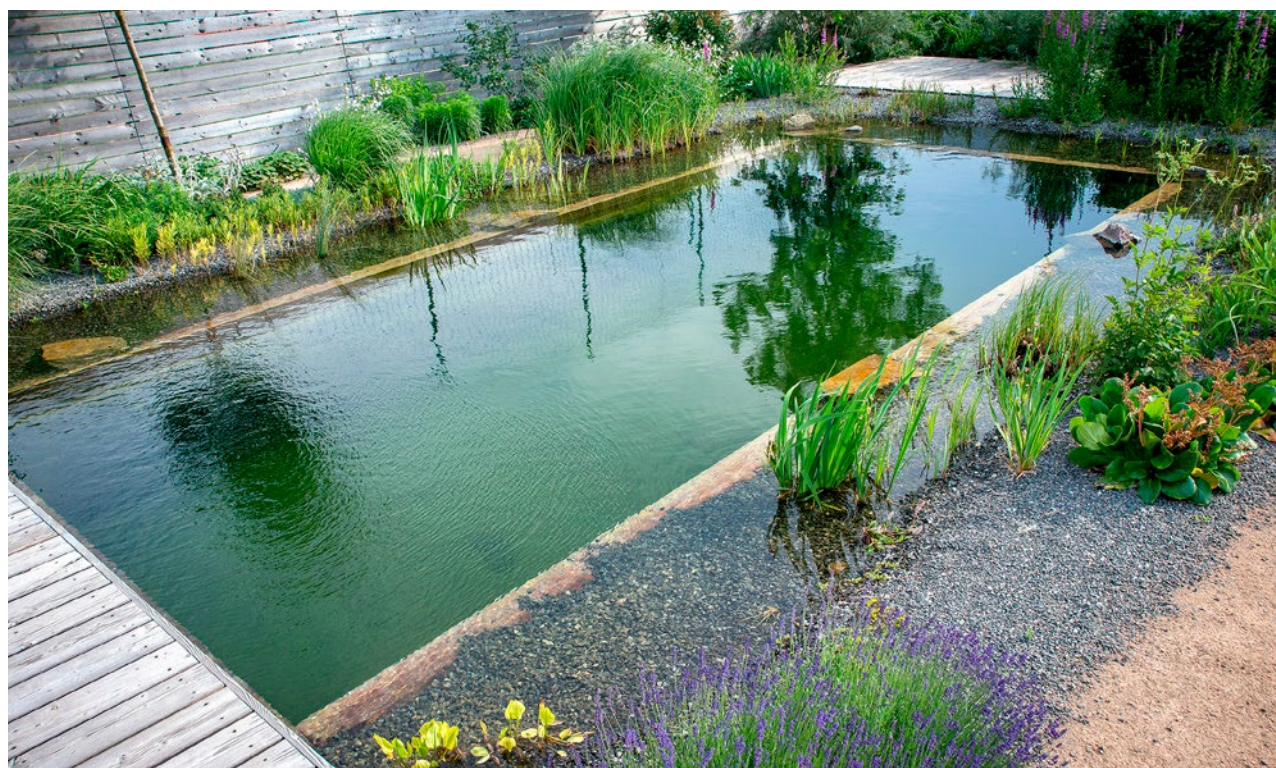
Z terasy rovnou do vody

Mnoho lidí chce mít své jezírko navázané na terasu domu, aby mohli pozorovat život v jeho blízkosti. Je to zároveň praktické – když vás zláká koupání, stačí jen pár kroků a užijete si chladivé osvěžení. Děti zůstávají při vodních hrátkách stále na očích. Terasy či mola přímo nad hlubokou částí doporučujeme bu-

dovat až ve chvíli, kdy děti umí plavat. Zároveň však umístění jezírka volte tak, aby vodní plocha nevytvářela překážku, která by bránila průchodu do dalších koutů zahrady. Vždy je vhodné konzultovat velikost, tvar i umístění jezera s realizátorem nebo zahradním architektem, který na základě bohatých zkušeností poradí a navrhne možné varianty.

Propojte opticky jezírko se zahradou

Zahradní architekt vám zároveň pomůže s návrhem okolí jezírka. Vstup do vody je často řešen dřevěným molem, možné je také doplnit schůdky či žebříček pro snadnější výstup po koupání. Promyslete zároveň osázení v okolí, které by mělo přirozeně propojit vodní plochu a mokřadní vegetaci s dalšími částmi zahrady. Setkat se můžete též s dřevěným přemostěním jezírka, které má jak estetickou funkci, tak i praktickou, kdy se stává „zkratkou“ pro přechod mezi jednotlivými zónami venkovního prostoru.

Na co si dát při plánování pozor?

Stromy na dosah

Jezero a stromy se nemusí vylučovat. Někteří zahradní architekti dokonce blízkost stromů, zejména těch listnatých, doporučují. Svá slova zdůvodňují tvrzením, že i v samotné přírodě jde o přirozenou symbiózu. Získáte nejen atraktivní vzhled, ale rovněž stromy chrání jezírko před přímými slunečními paprsky. V takovém případě je nutné počítat se zvýšenou péčí a napadané nečistoty ideálně pravidelně sbírat, ať už sítkou či prostřednictvím technologie.

Nadměrné množství podzemní vody

Koupací jezírka jsou opatřena hydroizolační fólií. Pokud je ale na pozemku vysoká hladina podzemní vody, bývá lepší variantou vybudovat přírodní tůň, do níž se hydroizolační fólie nedává. Jestliže zvolíte jezírko s fólií, je v případě nadměrného množství podzemní vody zapotřebí ji odvést drenáží.

Svažité terén

Kdo by se bál, že kvůli svažitému terénu nelze jezírko vybudovat, byl by na omylu. Mírný svah se naopak může stát výhodou. V případě roviny se vykopaná zemina musí odvézt, což představuje náklady navíc, anebo se z ní vytvoří zemní val. Jestliže však máte pozemek ve svahu, vykopaná zemina se použije na

násep. Realizaci koupacího jezírka tedy svažité terén nebrání. Je však nutné myslet na zpevnění svahu a vybudování odtokové rýhy umístěné nad jezírkem, která při deštích odvádí povrchovou vodu mimo prostor jezírka.

Chov ryb

Sledování barevných rybek ve vodě bývá zábavné, proto se tyto živočichové často stávají součástí okrasných jezírek. Do přírodních koupacích jezírek je ovšem nedoporučujeme nasazovat. Jejich výkaly či zbytky krmiva zvyšují hodnotu živin ve vodě a tím podporují nežádoucí růst řas. Zároveň jsou predátory a ohrožují rozmanitost živých tvorů v jezírku a jeho okolí. V naší krajině je mnoho rybníků chovných a vodní plochy bez těchto dravců jsou pro drobné vodní živočichy a obojživelníky bezpečným útočištěm. Zahradním jezírkem bez ryb jim prokážete velikou službu.

Povolení

Jelikož u přírodního zahradního jezírka nedochází k zasakování vody ani k vypouštění do vodoteče, není definované jako vodní dílo. Přesto doporučujeme před jeho výstavbou informovat majitele sousedních pozemků a na místním stavebním úřadě předložit situační výkres plánované výstavby.

